

Букреєва В. В.,аспірантка кафедри цивільного, господарського та трудового права
Дніпровського національного університету імені Олеся Гончара
ORCID: 0009-0003-9337-7594

АДМІНІСТРАТИВНІ ПРОЦЕДУРИ РЕАЛІЗАЦІЇ ПРАВА НА ДОСТУП ДО ЕКОЛОГІЧНОЇ ІНФОРМАЦІЇ

Анотація. У статті досліджено адміністративні процедури як інструмент реалізації права особи на доступ до екологічної інформації та як складову механізму гарантування екологічних прав у публічно-управлінській сфері. Визначено, що нормативним базисом процедурної реалізації інформаційних прав у сучасних умовах виступає Закон України від 17 лютого 2022 року «Про адміністративну процедуру», який інституціоналізує процесуальні гарантії участі приватних осіб у адміністративному провадженні, підвищує стандарти мотивованості управлінських рішень та посилює можливості їх субординаційного оскарження. Акцентовано, що адміністративні процедури доступу до публічної інформації деталізуються спеціальним інформаційним законодавством, насамперед Законом України «Про доступ до публічної інформації» та Законом України «Про захист персональних даних». У роботі систематизовано доктринальні підходи до тлумачення адміністративної процедури у вузькому та широкому значеннях, а також розкрито співвідношення категорій «адміністративна процедура» і «адміністративне провадження» крізь призму підходу «ціле–частина», що домінує у сучасній адміністративно-правовій науці. Запропоновано проміжний висновок щодо розуміння адміністративної процедури як компетенційно зумовленої та функціонально впорядкованої послідовності управлінських дій адміністративного органу, результатом якої є прийняття, зміна, виконання або припинення адміністративного акта з метою забезпечення прав і свобод людини та реалізації публічного інтересу у взаємозв'язку з приватними інтересами. Обґрунтовано трьохелементну структуру публічно-управлінських правовідносин у сфері доступу до інформації про стан використання природних ресурсів (об'єкт, суб'єктний склад, зміст), при цьому об'єкт розкрито з урахуванням підходів Орхуської конвенції та національного екологічного законодавства. Окреслено юридичні ознаки екологічної інформації, її роль як соціально значущого ресурсу та «кінцевого продукту» екологічного моніторингу. Зроблено висновок про потребу посилення конституційних гарантій доступу до екологічної інформації та уніфікації термінологічного апарату законодавства для забезпечення одного правозастосування.

Ключові слова: адміністративна процедура; адміністративне провадження; екологічна інформація; доступ до публічної інформації; Орхуська конвенція; екологічний моніторинг; субординаційне оскарження.

Bukreieva V. V. Administrative procedures for implementing the right to access environmental information

Abstract. The article examines administrative procedures as a tool for implementing the right of an individual to access environmental information and as a component of the mechanism for guaranteeing environmental rights in the public administration sphere. It is determined that the normative basis for the procedural implementation of information rights in modern conditions is the Law of Ukraine of February 17, 2022 «On Administrative Procedure», which institutionalizes procedural guarantees for the participation of private individuals in administrative proceedings, raises the standards of motivation of administrative decisions and strengthens the possibilities of their subordinate appeal. It is emphasized that administrative procedures for access to public information are detailed by special information legislation, primarily the Law of Ukraine «On Access to Public Information» and the Law of Ukraine «On Protection of Personal Data». The work systematizes doctrinal approaches to the interpretation of administrative procedure in a narrow and broad sense, and also reveals the relationship between the categories of «administrative procedure» and «administrative

proceedings» through the prism of the «whole-part» approach, which dominates modern administrative and legal science. An interim conclusion is proposed regarding the understanding of administrative procedure as a competency-based and functionally ordered sequence of administrative actions of an administrative body, the result of which is the adoption, amendment, execution or termination of an administrative act in order to ensure human rights and freedoms and the realization of public interest in connection with private interests. The three-element structure of public-administrative legal relations in the field of access to information on the state of use of natural resources (object, subject composition, content) is substantiated, while the object is disclosed taking into account the approaches of the Aarhus Convention and national environmental legislation. The legal features of environmental information, its role as a socially significant resource and the «final product» of environmental monitoring are outlined. The conclusion is made about the need to strengthen constitutional guarantees of access to environmental information and unify the terminological apparatus of legislation to ensure uniform application of law.

Key words: *administrative procedure; administrative proceedings; environmental information; access to public information; Aarhus Convention; environmental monitoring; subordinate appeal.*

Постановка проблеми. Адміністративні процедури є невід'ємним елементом механізму реалізації функцій держави загалом і, зокрема, у сфері гарантування права особи на доступ до екологічної інформації.

З'ясування сутності та специфіки реалізації адміністративних процедур у сфері доступу до зазначеної інформації є неможливим без концептуального визначення адміністративної процедури як інструменту публічного управління. На сучасному етапі тривалий правотворчий процес формування адміністративно-процедурного законодавства набув нормативного завершення у вигляді спеціального законодавчого акта – Закону України від 17 лютого 2022 року «Про адміністративну процедуру» [1].

Варто підкреслити, що однією з ключових новел Закону України від 17 лютого 2022 року «Про адміністративну процедуру» стало закріплення розширених процесуальних гарантій оскарження управлінських рішень у субординаційному порядку, а також передбачення можливості перегляду рішення суб'єкта владних повноважень шляхом утворення в межах адміністративного органу колегіального органу (комісії), уповноваженого на розгляд відповідних скарг. У такий спосіб законодавець інституціоналізував додаткові внутрішньоадміністративні засоби захисту прав особи, що має істотне значення для підвищення ефективності та доступності правового захисту у публічно-управлінській сфері.

Окремої уваги заслуговує й те, що зазначений Закон України від 17 лютого 2022 року «Про адміністративну процедуру» комплексно врегулював питання переходу

прав і обов'язків адміністративного органу в порядку публічного правонаступництва. Таке регулювання виступає важливою гарантією безперервності публічного управління та належного виконання як управлінських актів, так і рішень адміністративних судів, виконання яких пов'язане з діяльністю суб'єкта владних повноважень, що на момент набрання судовим рішенням законної сили може бути ліквідований або реорганізований. У цьому контексті механізм правонаступництва мінімізує ризики фактичної «неможливості виконання» рішень унаслідок інституційних змін у системі органів публічної адміністрації.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Водночас питання належного правового регулювання здійснення адміністративних процедур в Україні зберігають актуальність для розвитку національної правничої науки та практики правозастосування, що зумовлює потребу у подальшому формуванні науково-теоретичного підґрунтя для системоутворюючої нормотворчої діяльності, зокрема у сфері процедурної стандартизації адміністративних дій, гарантій участі приватних осіб у адміністративному провадженні та ефективного механізму адміністративного і судового контролю за рішеннями суб'єктів владних повноважень.

Отже, дослідження сутності адміністративних процедур залишається актуальною теоретичною й практичною проблемою, що перебуває у фокусі наукових інтересів провідних учених України та зарубіжних країн. Найбільш ґрунтовні доктринальні положення щодо розуміння адміністративних процедур, які можуть бути використані як теоретична основа для визначення осо-

бливостей правового режиму обігу публічної інформації про стан використання природних ресурсів, сформульовано у працях В. Б. Авер'янова, Ю. П. Битяка, О. Ф. Андрійко [2], В. П. Діхтієвського [3], Г. В. Кадникової [4, с. 75–80], Н. В. Коваленко [5], В. К. Колпакова, Т. О. Коломоєць [6], Ю. О. Легези, В. В. Тильчика [7; 8; 9], Д. В. Лученка [10], О. В. Марченко, В. Р. Негіної [11], С. Г. Стеценка [12, с. 20–26], В. П. Тимощука [13], М. А. Шепель [14] та інших науковців.

Метою наукової статті є визначення адміністративних процедур реалізації права на доступ до екологічної інформації.

Виклад основного матеріалу. У сучасній адміністративно-правовій доктрині загально-визнаним є підхід до тлумачення адміністративної процедури у вузькому та широкому значеннях. У вузькому розумінні адміністративна процедура розглядається як управлінська діяльність, спрямована на вирішення конкретних адміністративних справ, у тому числі таких, що мають спірний характер, і виникають у процесі реалізації публічно-владних відносин [15, с. 155].

Інформація про стан використання природних ресурсів, відповідно до положень частини другої статті 13 Закону України від 13 січня 2011 року № 2939-VI «Про доступ до публічної інформації», належить до категорії публічної інформації, що обумовлює застосування до відносин щодо її отримання, використання та захисту загальних і спеціальних адміністративно-процедурних стандартів, установлених інформаційним та адміністративним законодавством.

Відповідно до статті 25 Закону України «Про охорону навколишнього природного середовища» екологічна інформація визначається як сукупність будь-яких відомостей, зафіксованих у письмовій, аудіовізуальній, електронній або іншій матеріальній формі, що стосуються стану довкілля та процесів, пов'язаних із його охороною і використанням природних ресурсів. Зокрема, до такої інформації належать дані про стан навколишнього природного середовища та його окремих об'єктів – земель, вод, надр, атмосферного повітря, рослинного і тваринного світу, а також про рівні їх забруднення.

Екологічна інформація охоплює також відомості про біологічне різноманіття та його складові, у тому числі про генетично видозмінені організми і характер їх взаємодії з компонентами навколишнього природного середовища. До її змісту віднесено інформацію про джерела і чинники впливу на довкілля, зокрема про матеріали, речовини, продукцію, енергію та фізичні фактори (шум, вібрацію, електромагнітне випромінювання, радіацію), які впливають або потенційно можуть впливати на стан довкілля і здоров'я населення.

Крім того, екологічною інформацією визнаються відомості про загрози виникнення та причини надзвичайних екологічних ситуацій, результати ліквідації їх наслідків, а також рекомендації щодо заходів, спрямованих на мінімізацію негативного впливу таких явищ на природні об'єкти й здоров'я людей. До цього кола входять і дані про екологічні прогнози, плани, програми та заходи, у тому числі адміністративного характеру, засади державної екологічної політики та законодавство у сфері охорони навколишнього природного середовища.

Окрему групу екологічної інформації становлять відомості про витрати, пов'язані з реалізацією природоохоронних заходів за рахунок фондів охорони навколишнього природного середовища та інших джерел фінансування, а також результати економічного аналізу, здійсненого у процесі прийняття рішень з питань, що стосуються довкілля [16].

Людина виступає первинним джерелом інформації, у зв'язку з чим право на екологічну інформацію має особистий, природний характер. Такий підхід зумовлений тим, що людина об'єктивно існує та здійснює свою життєдіяльність у певному природному середовищі, яке безпосередньо впливає на її фізичний стан, здоров'я та рівень життєздатності. Поза належним природним середовищем нормальне функціонування людини є неможливим, що об'єктивує особливу цінність інформації про стан довкілля.

У цьому контексті право володіти відомостями про стан навколишнього природного середовища, характер взаємодії його складових, рівні забруднення, якість харчових продуктів і предметів побуту, загрози виникнення

та причини надзвичайних екологічних ситуацій, а також про результати ліквідації їх наслідків набуває фундаментального значення для кожної особи. Таке право є необхідною передумовою забезпечення екологічної безпеки, збереження життя і здоров'я людини та реалізації інших базових прав і свобод.

Невід'ємною складовою права на екологічну інформацію є право на вільний доступ до відповідних відомостей, що передбачає їх відкритість, доступність і достовірність. Саме ці характеристики визначають реальну можливість особи користуватися екологічною інформацією та ухвалювати обґрунтовані рішення щодо власної поведінки, захисту своїх прав і законних інтересів.

З огляду на викладене, об'єктивно виникає потреба у визнанні на конституційному рівні права кожного на вільний доступ до інформації про стан довкілля, якість харчових продуктів і предметів побуту, а також у нормативному врегулюванні механізмів, форм і способів збирання, аналізу та поширення такої інформації. У цьому сенсі йдеться про конституційне закріплення права на екологічну інформацію як самостійної та водночас складової частини загального права на інформацію, що відповідає сучасним уявленням про пріоритетність екологічних прав людини та їх значення для сталого розвитку суспільства.

За останні десятиліття в Україні істотно ускладнилася екологічна ситуація, що зумовлено насамперед наслідками аварії на Чорнобильській АЕС, спадом виробництва, який спричинив скорочення ресурсного забезпечення природоохоронних заходів, а також загальним загостренням соціально-економічних і політичних процесів у державі. Тривалий час відомості про екологічні катастрофи, зокрема техногенного походження, їх причини та наслідки для довкілля, життя і здоров'я населення фактично замовчувалися, а відповідна інформація залишалася втаємниченою. Водночас у процесі розвитку суспільних відносин та утвердження прав людини усвідомлення права на інформацію, зокрема права на інформацію про довкілля, трансформувалося в об'єктивну життєву потребу та інструментально необхідну умову реалізації інших прав і свобод.

Значний імпульс розвитку правового забезпечення доступу до екологічної інформації надано у зв'язку з ратифікацією у 1999 році Орхуської конвенції – Законом України «Про ратифікацію Конвенції про доступ до інформації, участь громадськості в процесі прийняття рішень та доступ до правосуддя з питань, що стосуються довкілля». Це зумовило внесення змін до низки законів України, зокрема «Про охорону навколишнього природного середовища», «Про екологічну експертизу», «Про місцеве самоврядування в Україні», а також до Кодексу України про адміністративні правопорушення. Хоча прийняття Конституції України 1996 року заклало конституційний фундамент екологічних прав, у доктрині обґрунтовується позиція, що пряме, чітке закріплення права на екологічну інформацію в Основному Законі потребує подальшої конкретизації.

Водночас чинне законодавство України демонструє термінологічну неоднорідність у визначенні відповідної категорії: використовуються поняття «екологічна інформація», «інформація про стан навколишнього природного середовища», «інформація про стан довкілля» тощо. Зокрема, Закон України «Про інформацію» оперує формулюванням «інформація про стан довкілля (екологічна інформація)» [17], тоді як Закон України «Про охорону навколишнього природного середовища» – «інформація про стан навколишнього природного середовища (екологічна інформація)» [18]. Додатковим індикатором відсутності уніфікованого підходу є варіативність перекладу та використання термінів у офіційних матеріалах, пов'язаних із Директивою 2003/4/ЄЕС. Це дає підстави говорити про фактичне офіційне ототожнення зазначених категорій, однак водночас породжує ризики неоднозначного тлумачення та ускладнює однакове правозастосування.

У цьому зв'язку обґрунтовано видається позиція про необхідність розмежування поняття «екологічна інформація» та терміна «інформація про стан навколишнього природного середовища» [18, с. 136–137]. Доцільно виходити з того, що ці категорії співвідносяться як ціле і частина: «інформація про стан навколишнього природного середовища»

охоплює відомості про фактичний стан компонентів довкілля, тоді як «екологічна інформація» має ширший обсяг і включає також дані про заходи щодо охорони довкілля, раціонального використання природних ресурсів, забезпечення екологічної безпеки, охорони життя і здоров'я громадян, а також відомості щодо радіаційної обстановки, радіаційної безпеки і заходів, спрямованих на її забезпечення [19]. Такий підхід відповідає сучасному розумінню змісту екологічних прав і забезпечує більшу визначеність у правовому регулюванні доступу до екологічно значущих відомостей.

Розглядаючи екологічну інформацію як самостійну правову категорію, доцільно виокремити низку її юридично значущих ознак. По-перше, екологічна інформація має виразний соціально значущий характер, оскільки будь-яка активна діяльність у сфері охорони навколишнього природного середовища об'єктивно розпочинається з отримання відповідних відомостей. По-друге, основним інструментом формування екологічної інформації виступає екологічний моніторинг, який являє собою комплексну інформаційну систему спостереження, оцінювання та прогнозування змін у довкіллі і водночас є однією з ключових функцій державного управління у сфері охорони навколишнього природного середовища. У зв'язку з цим екологічну інформацію можна розглядати як кінцевий результат управлінської діяльності держави. По-третє, значна частина такої інформації акумулюється у складі державних інформаційних ресурсів, хоча за своєю природою вона має бути відкритою та доступною для суспільства. По-четверте, екологічна інформація виступає об'єктом майнових правовідносин і може розглядатися як об'єкт права власності [20, с. 57].

На міжнародному рівні право на екологічну інформацію закріплюється у низці міжнародно-правових актів, які відіграють суттєву роль у розвитку сучасного міжнародного права, значення якого з кожним роком посилюється. Аналіз положень статті 25 Закону України «Про охорону навколишнього природного середовища» та статті 2 Орхуської конвенції дає підстави стверджувати, що

право на екологічну інформацію охоплює право особи на безперешкодне одержання повних, достовірних, своєчасних і вичерпних відомостей про стан природних об'єктів та навколишнього середовища, екологічну діяльність уповноважених суб'єктів, а також природоохоронну діяльність суб'єктів господарювання [21, с. 57]. Зокрема, йдеться про інформацію щодо:

– стану навколишнього природного середовища, характеру взаємодії його складових та рівнів забруднення таких компонентів, як повітря й атмосфера, вода, ґрунт, земля, надра, ландшафт, природні об'єкти, біологічне різноманіття та його компоненти, включаючи генетично модифіковані організми; – джерел і факторів впливу, зокрема матеріалів, речовин, продукції, енергії, шуму, вібрації, електромагнітного випромінювання та радіації, які впливають або можуть впливати на довкілля та здоров'я людини; – діяльності та заходів у сфері охорони навколишнього середовища, екологічної політики, законодавства, планів і програм, що впливають або можуть впливати на стан довкілля і здоров'я населення; – аналізу витрат і результатів, а також іншого економічного аналізу та припущень, використаних у процесі ухвалення екологічно значущих рішень; – витрат, пов'язаних із реалізацією природоохоронних заходів; – стану здоров'я та безпеки людей, умов їх життя, стану об'єктів культури та інженерних споруд у тій мірі, в якій вони зазнають або можуть зазнати впливу з боку навколишнього природного середовища чи відповідних факторів і видів діяльності; – екологічних прогнозів; – загроз виникнення та причин надзвичайних екологічних ситуацій, результатів ліквідації їх наслідків і рекомендацій щодо заходів, спрямованих на мінімізацію негативного впливу на довкілля та здоров'я людей [21].

Подальший аналіз права на екологічну інформацію потребує характеристики його структурних елементів, а саме: збирання, зберігання, використання та поширення інформації. Зазначені складові закріплені у статті 34 Конституції України, статті 302 Цивільного кодексу України та статті 5 Закону України «Про інформацію». Водночас варто звернути увагу на термінологічну неузгодже-

ність законодавства: у Законі України «Про інформацію» використовується термін «одержання інформації», тоді як Конституція України та Цивільний кодекс України оперують поняттям «збирання інформації», при цьому визначення останнього на конституційному рівні відсутнє.

Одержання екологічної інформації слід розуміти як процес набуття, придбання та накопичення відповідних відомостей громадянами, юридичними особами та державою відповідно до чинного законодавства, що передбачає доступ до такої інформації та можливість її зберігання. Зберігання екологічної інформації охоплює забезпечення належного стану самих відомостей і матеріальних носіїв, на яких вони зафіксовані. Використання екологічної інформації полягає у задоволенні інформаційних потреб громадян, юридичних осіб і держави, тоді як її поширення означає розповсюдження, оприлюднення або інше доведення такої інформації до відома невизначеного кола осіб у порядку, встановленому законом.

Висновок. Узагальнюючи викладене, можна дійти висновку, що екологічна інформація становить собою сукупність повних, достовірних, своєчасних і вичерпних даних, знань чи відомостей про стан навколишнього

природного середовища, його компоненти та взаємодію між ними, екологічні загрози і небезпеки, а також заходи та засоби охорони довкілля. Відкритий доступ до такої інформації спрямований на забезпечення основоположних конституційних прав і законних інтересів людини та збереження середовища її існування. Відповідно, конституційне право на екологічну інформацію доцільно розглядати як право кожного на безперешкодне отримання зазначених відомостей з метою захисту життя, здоров'я та інших життєво важливих благ.

З огляду на це, обґрунтованою видається пропозиція щодо конституційного закріплення права на екологічну інформацію шляхом уточнення змісту статті 34 Конституції України та доповнення статті 50 Основного Закону положеннями про те, що право на екологічну інформацію є складовою права на інформацію, гарантується державою та може бути обмежене виключно у випадках, прямо передбачених законом. Таке закріплення сприятиме ефективній реалізації відповідного права, підвищенню рівня екологічної свідомості суспільства, розвитку екологічного світогляду та утвердженню принципів відкритості й поінформованості у сфері охорони навколишнього природного середовища.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ:

1. Про адміністративну процедуру: Закон України від 17 лютого 2022 року № 2073-IX <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2073-20#Text>
2. Авер'янов В. Б., Андрійко О. Ф., Битяк Ю. П. Адміністративне право України. Академічний курс : підруч. для студ. юрид. спец. вищих навч. закл. : у 2 т. / за ред. В. Б. Авер'янова. Київ: Юридична думка, 2004. Т. 1: Загальна частина. 584 с.
3. Діхтієвський В.П. Нормативно-правові засади доступу до інформації про стан використання природних ресурсів. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2020. № 4. С. 19-24
4. Кадникова Г.В. Адміністративні процедури як елемент правового режиму доступу до публічної інформації. *Прикарпатський юридичний вісник*. 2018. № 3. С. 75–80
5. Коваленко Н. В. Теорія адміністративно-правових режимів: монографія. Запоріжжя: Видавничий дім «Гельветика», 2017. 432 с.
6. Колпаков В. К., Коломоєць Т. О. Вступ до навчального курсу «Адміністративне право України»: навч. лекція. Київ: ІнЮре, 2014. 240 с.
7. Легеза Ю.О. Удосконалення нормативно-правових механізмів здійснення регіональної еколого-енергетичної політики для повоєнного відновлення України. *Нове українське право*. 2025. № 3. С. 134-141
8. Легеза Ю.О. Стале економічне зростання України як ціль економічної функції держави. *Модернізація змісту функцій держави: ключовий вектор повоєнного відновлення України*: монографія / за загальною редакцією О. О. Кота, А. Б. Гриняка, Л. Ф. Купіної. Київ: Алерта, 2025. С. 91-116
9. Легеза Ю., Тильчик В. Забезпечення електронного доступу до розгляду та вирішення спорів, пов'язаних із наданням публічних послуг у сфері соціального захисту, в порядку адміністративного судочинства України. *Право і суспільство*. 2025. № 5. Том 2. С. 544-550

10. Лученко Д. В. Механізм оскарження в адміністративному праві: теоретичні й прикладні аспекти: монографія. Харків: Право, 2017. 440 с.
11. Марченко О.В., Негіна В.Р. Заподіяння шкоди довкіллю під час повномасштабного вторгнення: аналіз правових наслідків. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2025. № 3. С. 245-248.
12. Стеценко С.Г. Сучасний погляд на предмет адміністративного права. *Публічне право*. 2016. № 1. С. 20-26.
13. Адміністративна процедура та адміністративні послуги. Зарубіжний досвід і пропозиції для України / упоряд. В. П. Тимошук. Київ: Факт, 2003. 496 с.
14. Шепель М.А. Забезпечення права на доступ до екологічної інформації як предмет адміністративного позову. *Актуальні питання правової теорії та юридичної практики: матеріали міжнародної науково-практичної конференції* (м. Одеса, 12-13 серпня 2016 р.). Одеса: ГО «Причорноморська фундація права», 2016. С. 96-97
15. Коліушко І. Б. Виконавча влада та проблеми адміністративної реформи в Україні: монографія. Київ: Факт, 2002. 260 с.
16. Про охорону навколишнього природного середовища: Закон України від 25 червня 1991 року № 1264-XII. *Відомості Верховної Ради України*. 1991. № 41. ст.546
17. Про інформацію: Закон України від 2 жовтня 1992 року № 2657- XII Відомості Верховної Ради України (ВВР). 1992. № 48. Ст. 650. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2657-12#Text>
18. Борщевська О. М., Іванова О. М., Право на екологічну інформацію та інформацію про стан довкілля як складові здійснення прав людини на безпечне навколишнє природне середовище. *Актуальні проблеми вітчизняної юриспруденції*. 2018. № 1. С. 136–140
19. Про використання ядерної енергії та радіаційну безпеку: Закон України від 8 лютого 1995р. Відомості Верховної Ради України (ВВР). 1995. № 12. Ст. 81. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/39/95-вр#Text>
20. Кушакова-Костицька Н. В. Право на інформацію в інформаційну епоху (порівняльне дослідження) : монографія / наук. редактор М. В. Костицький. К. : Логос, 2018. 271 с.
21. Закон України «Про доступ до публічної інформації». Науковопрактичний коментар [Текст] / Р. Головенко, Д. Котляр, О. Нестеренко, Т. Шевченко. К. : СПД Гончарук А. Б., 2012. 335 с.

Дата першого надходження статті до видання: 20.12.2025

Дата прийняття статті до друку після рецензування: 23.01.2026

Дата публікації (оприлюднення) статті: 17.04.2026